

TÁJ ÉS TÁJÉRTÉKELÉS

Készült a BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI ÉS ÁLLAMIGAZGATÁSI EGYETEM TÁJTERVEZÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI TANSZÉKÉN

Készítette: Drexler Dóra tájépítész hallgató

Konzulens: Dr. Csemez Attila

Dátum: Budapest, 2004. június 9.

1. ábra. Ettersberg

A táj nemcsak a természet anyagi megjelenési formája, hanem szimbólum is. A táj fogalom, vagyis gondolati képződmény. Ehhez a képződményhez különböző kultúrákban illetve különböző országokban eltérő jelentéseket társítanak. A táj szimbolikus jelentése egy kultúrkör vagy egy ország lakói számára, illetőleg az emberek tájértelmezése függ az adott országot meghatározó kultúrtörténeti korszaktól.

Számos országban módszereket dolgoztak ki, melyekkel a tájak szépségét kívánták értékelni, elsősorban a tervezés céljából. Diplomamunkám tézise, hogy a különböző tájértékelési módszerek eltérő normatív értékelési szempontjai megfelelnek az adott tájértelmezésnek – amely a különböző kultúrák nemzetei vagy országok esetében eltérő lehet – illetve tükrözik azt. A tézis vizsgálatát három ország, Németország, Franciaország és Magyarország összehasonlítása alapján végeztem el. A választás azért esett ezekre az országokra, mert a táj értelmezése Németországban és Franciaországban nagyon jellegzetes és egymástól igen eltérő, valamint mivel a magyar tájfelfogás és tájértékelés összefüggésének kérdéskörét eleddig kevesen kutatták, és Magyarország fejlődése, Európai Unió felzárkózása szempontjából a jövőben e kérdéskör várhatóan egyre fontosabb szerepet játszik majd.

Számos országban módszereket dolgoztak ki, melyekkel a tájak szépségét kívánták értékelni, elsősorban a tervezés céljából. Diplomamunkám tézise, hogy a különböző tájértékelési módszerek eltérő normatív értékelési szempontjai megfelelnek az adott tájértelmezésnek – amely a különböző kultúrák nemzetei vagy országok esetében eltérő lehet – illetve tükrözik azt. A tézis vizsgálatát három ország, Németország, Franciaország és Magyarország összehasonlítása alapján végeztem el. A választás azért esett ezekre az országokra, mert a táj értelmezése Németországban és Franciaországban nagyon jellegzetes és egymástól igen eltérő, valamint mivel a magyar tájfelfogás és tájértékelés összefüggésének kérdéskörét eleddig kevesen kutatták, és Magyarország fejlődése, Európai Unió felzárkózása szempontjából a jövőben e kérdéskör várhatóan egyre fontosabb szerepet játszik majd.

Táj és tájértékelés			
	Franciaország	Németország	Magyarország
1. fejezet	A táj, mint szimbólum		
	Felvilágosodás	Romantika	Reformkor
2. fejezet	A tájfogalom nyelvi elemzése		
	<i>paysage</i>	<i>Landschaft</i>	<i>táj</i>
3. fejezet	Hipotézisek (várható értékelési kritériumok)		
4. fejezet	Tájértékelési módszerek (tényleges értékelési kritériumok)		
	Avocat (1984)	Kiemstedt (1967)	Csemez & Kollányi (1990)
	Béringuier & Béringuier (1991)	Nohl (1993)	Balogh (1998)
		Demuth & Fünkner (1999)	
	A munkatézis bizonyítása		
5. fejezet	Tájrendezési tervek		
6. fejezet	Kitekintés: A tájértelmezés eltéréseiből adódó szakmapolitikai és politikai problémák		
7. fejezet	Irányelvek		

2. ábra. A diplomamunka felépítése

3. ábra. Wintersingen

A francia, a német valamint a magyar tájértelmezés alapvető sajátosságai a táj szimbolikus tartalmát meghatározó francia felvilágosodásban, német romantikában és magyar reformkorban gyökereznek. Franciaország esetében Kant felvilágosodást követő eszméi, Németország esetében pedig Herder felvilágosodás ellenes gondolatai, míg Magyarország esetében a reformkor gondolkodóinak, s közülük is elsősorban Kölcseynek a szabadságvágyó hitvallása fejezi ki legjobban az országok tájértelmezését. A tájértelmezések különbözőségét a francia, a német és a magyar nyelv, illetve a *paysage*, a *Landschaft* és a *táj* szavak elemzése is megerősítette.

	Francia	Német	Magyar
Ontológiai státusz	Művészi alkotás, kép	Valóság, tárgy	Valóság, terület
Szimbolikus jelentés	Konstruálóképesség, szabadság, haladás	Természet, hagyomány, kultúra, tökéletesedés	Nemzeti fejlődés, identitás

4. ábra. A tájértelmezés alapvető különbségei a vizsgált országokban

A francia, a német és a magyar tájértékelési módszerektől a felvilágosodás, az ellen-felvilágosodás, valamint a reformkor alapján elvárható értékelési kritériumok levezetésére – a dolgozat tézisének bizonyítása érdekében – hipotéziseket állítottam fel. A Franciaországban, Németországban és Magyarországon megkülönböztetett tájértékelési módszerek kategóriák szerinti áttekintése után, a három ország tájtervezési gyakorlatából kiválasztott tájértékelési módszerek analízisét végeztem el az azokban alkalmazott értékelési kritériumok szerint. A kiválasztott tájértékelési módszerek reprezentálják az adott országok tájértékelési gyakorlatát. A levezetett elvárható értékelési kritériumok és a vizsgált értékelési módszerek tényleges kritériumainak összevetése által bizonyítottam a dolgozat tézisét. A tájértékelési módszerek valóban tükrözik az adott tájértelmezést.

5. ábra. Nicolas Poussin (1594-1665) Bukolikus táj, ca. 1627, Markó Károly, id. (1791-1869) Visegrád, 1826-30

A francia, a német valamint a magyar tájértelmezés alapvető sajátosságai a táj szimbolikus tartalmát meghatározó francia felvilágosodásban, német romantikában és magyar reformkorban gyökereznek. Franciaország esetében Kant felvilágosodást követő eszméi, Németország esetében pedig Herder felvilágosodás ellenes gondolatai, míg Magyarország esetében a reformkor gondolkodóinak, s közülük is elsősorban Kölcseynek a szabadságvágyó hitvallása fejezi ki legjobban az országok tájértelmezését. A tájértelmezések különbözőségét a francia, a német és a magyar nyelv, illetve a *paysage*, a *Landschaft* és a *táj* szavak elemzése is megerősítette.

6. ábra. Dunakanyar

A továbbiakban arra keresem a választ, hogy milyen mértékben tapasztalható tudatos állásfoglalás az adott tájértelmezés követésével, illetve elvetésével kapcsolatban a vizsgált országok tájtervezési rendszerében. A tájtervezést Franciaországban, Németországban és Magyarországon szabályozó jogi keretek áttekintése után a három ország különböző tájértelmezéséből adódó szakmapolitikai és politikai kérdéseket mutattam be, majd diplomadolgozatom zárásaként irányelveket fogalmaztam meg a hazai tájértékelés és tájtervezés fejlesztése érdekében.

A táj a felvilágosodás értelmezése szerint az	A táj a romantika értelmezése szerint az
<ul style="list-style-type: none"> Emberi értelem Racionalitás Haladás <p>KONSTRUKCIÓJA</p> <p>Művi és művészi alkotás</p> <p>A szabadság szimbóluma</p>	<ul style="list-style-type: none"> Eredetiség Érintetlenség Teljesség <p>(ISTENI) HORDOZÓJA</p> <p>Az ember-természet viszony tárgyiasult eredménye</p> <p>A hagyomány a kultúra és a haza szimbóluma</p>

A táj a reformkor értelmezése szerint a
<ul style="list-style-type: none"> Honszeretet Függetlenség Hagyományok <p>VALÓS HORDOZÓJA</p> <p>Az emberi cselekvéstől áthatott anyagi valóság (megművelt terület)</p> <p>Az identitás és a nemzeti fejlődés szimbóluma</p>

7. ábra. A táj értelmezése a felvilágosodás, a romantika és a reformkor alapján

Diplomamunkámban arra törekedtem, hogy pontosabban meghatározzam a tájfelfogás és a tájtervezési, tájépítészeti gyakorlat komplex összefüggését. A tájfelfogás egyes vonatkozásainak, illetve a szakmai gyakorlattal való összefüggésének leírásával a dolgozat e sokrétű témakör további kutatását és a feltárt eredmények minél szélesebb körű alkalmazását kívánja ösztönözni, különösképpen a hazai tájtervezés területén.

